

2024-11-21
S2019/03898
S2024/02037 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Statens institutionsstyrelse
Box 1062
171 22 Solna

Uppdrag att genomföra ett utvecklingsarbete för att förbättra vården för barn och unga som vårdas på SiS och som har stora behov av psykiatrisk vård

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens institutionsstyrelse (SiS) och Socialstyrelsen i uppdrag att förbättra vården för vissa barn och unga som vårdas på SiS med stöd av t.ex. lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och som har stora behov av psykiatrisk vård (se Närmare om uppdraget).

När uppdraget utförs ska SiS och Socialstyrelsen inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, däribland Inspektionen för vård och omsorg, utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:01) och utredningen om HVB för barn och unga (S 2024:03). Vidare ska myndigheterna föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från regioner och kommuner, särskilt de som deltagit i utvecklingsarbetet, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), de Nationella programområdena (NPO), särskilt NPO psykisk hälsa, barn som vårdas på SiS samt övriga aktörer som är relevanta för uppdragets genomförande, såsom patient-, brukar och anhörigorganisationer och barnrätts- och ungdomsorganisationer.

Socialstyrelsen ska ansvara för att hålla samman redovisningarna av uppdraget. Myndigheterna ska senast den 30 september 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska inbegripa en utvärdering av uppdraget om integrerad vård (S2019/03898) samt beskriva de erfarenheter som behöver beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Delredovisningen ska innehålla en plan för uppdragets fortsatta genomförande, inbegripet vilka aktiviteter som

myndigheterna avser att vidta inom ramen för uppdraget. Delredovisningen ska även omfatta en bedömning av inom vilka områden kunskapsstöd behöver tas fram.

Myndigheterna ska senast den 30 september 2026 respektive den 30 september 2027 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningarna ska innehålla en beskrivning av genomförda aktiviteter och resultat, måluppfyllelse av de medel som har fördelats för ändamålet samt en bedömning av fortsatta utvecklingsbehov inom området.

Myndigheterna ska senast den 30 november 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en samlad analys och bedömning av utvecklingsarbetet och dess resultat, bl.a. baserat på den utvärdering som ska genomföras inom uppdraget. Om utvärderingen visar att hela eller delar av projektet har inneburit en förbättrad vård för målgruppen, ska myndigheterna även inkomma med förslag på hur former för integrerad vård efter uppdragets slut kan integreras i och fortgå i ordinarie verksamheter hos berörda aktörer samt hur samverkan mellan berörda aktörer långsiktigt kan stärkas.

För uppdraget avsätts totalt 125 000 kronor till SiS under 2024 som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2024. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2025 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Regeringen beslutar att uppdraget till Socialstyrelsen rörande utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid Statens Institutionsstyrelse (S2019/03898) ska upphöra den 31 december 2024.

Ärendet

De barn som vårdas på SiS är en särskilt utsatt grupp och vissa har omfattande behov av vård för psykisk ohälsa, psykiatriska tillstånd och

suicidalitet. I SiS kartläggning 2022 av psykiatriska vårdbehov bland barn och unga som vårdas på SiS framkommer att 79 procent (84 procent för tjejer och 77 procent för killar) har minst en fastställd psykiatrisk diagnos. Många i målgruppen har två eller flera sjukdomsdiagnoser samtidigt, bland tjejer var förekomsten 69 procent och bland killar 45 procent. Cirka 20 procent av tjejerna och ca 7 procent av killarna hade fyra eller fler ställda diagnoser.

Regionerna är skyldiga att erbjuda öppen och sluten hälso- och sjukvård åt den som är bosatt inom regionen samt öppen och omedelbar vård åt den som inte är bosatt inom regionen. Skyldigheten gäller också för placerade barn och unga. Det finns dock stora utvecklingsbehov rörande samverkan mellan regionerna och SiS för att målgruppen, barn och unga som vårdas på SiS och som har stora behov av psykiatrisk vård, ska få insatser som svarar mot deras behov.

I september 2019 gav regeringen i uppdrag till Socialstyrelsen att, i nära samverkan med SiS, genomföra ett utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid SiS (S2019/03898). I uppdraget har ingått att förbereda och samordna ett utvecklingsarbete i form av ett pilotprojekt i psykiatrin och vid SiS för att förbättra vården för vissa unga som vårdas vid SiS med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga) och som även har stora behov av psykiatrisk vård. Uppdraget har, förutom utvecklingsarbetet, inbegripit dels ett statsbidrag till medverkande regioner, dels en oberoende utvärdering av pilotprojektet.

I syfte att utveckla insatserna när det gäller tillgången till vård och stöd för barn och unga som vårdas vid SiS och som har omfattande behov av psykiatrisk vård har regeringen vidtagit flera insatser. Under 2024 avsätts t.ex. drygt 1,5 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention som innehåller riktade medel för att utveckla insatserna till personer med omfattande behov (S2023/03357). Som en del av överenskommelsen finns en särskild satsning på barn och ungas psykiska hälsa som totalt omfattar 803 miljoner kronor, där medel för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatrin och stärka första linjens vård ingår. Regeringen har även gett flera uppdrag till statliga utredningar för att utveckla vården för de barn och unga som placeras utanför det egna hemmet, däribland ett uppdrag till utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:01). Syftet med uppdraget är att stärka den statliga barn- och

ungdomsvårdens vårdande uppdrag och del i vårdkedjan för att säkerställa att barn och unga ges en trygg och kvalitativ vård, skola och behandling (dir. 2024:13). Uppdraget ska redovisas senast den 25 april 2025.

Regeringen anser att det är angeläget att genomföra fortsatta utvecklingsinsatser för att säkerställa att barn och unga som vårdas på SiS och som har stora behov av psykiatrisk vård får ändamålsenlig vård. Detta inte minst mot bakgrund av de iakttagelser och erfarenheter som har lämnats av Socialstyrelsen inom uppdraget om integrerad vård (S2019/00643) samt förslaget om integrerad vård genom tvärprofessionella team på plats i de särskilda ungdomshemmen som har lämnats i betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). I dessa underlag konstateras bl.a. att det fortsatt finns stora utvecklingsbehov när det gäller insatser till barn och unga i målgruppen bl.a. med avseende på tillgänglighet, jämlikhet och sammanhållna och samordnade insatser.

Närmare om uppdraget

SiS ska, tillsammans med deltagande regioner, genomföra ett utvecklingsarbete för att förbättra vården för vissa barn och unga som vårdas på SiS med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller socialtjänstlagen (2001:453) och som har stora behov av psykiatrisk vård. Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar för att målgruppen får ändamålsenliga insatser för sina vårdbehov samt att former för integrerad vård kan integreras i ordinarie strukturer och verksamheter hos berörda aktörer. Arbetet med att utveckla former för integrerad vård syftar också till utslussning till andra vård- och boendeformer för långsiktiga lösningar med samtycke och samverkan med vårdgivare på barnets eller den ungas hemort. Utgångspunkt för uppdraget är nu gällande regelverk och ansvarsfördelning samt att tillvarata kunskap och erfarenheter från uppdraget om utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid SiS (S2019/03898).

Socialstyrelsen ska

- samordna uppdraget, särskilt i fråga om regionernas deltagande, och stödja regionerna och SiS i genomförandet av utvecklingsarbetet bl.a. i fråga om lämpligt vårdinnehåll, kompetenser, bemanning och vårdmiljö samt hur samverkan mellan berörda aktörer behöver vara utformad, inbegripet frågor om samverkan mellan SiS, regionen och socialtjänsten,

- genom ett ansökningsförfarande, prioritera och fördela medel till regionerna i syfte att de ska delta i utvecklingsarbetet och specificera de villkor som ska vara förenade med statsbidraget inom ramen för uppdragets ändamål under perioden 2025–2027,
- tillse att en oberoende uppföljning och utvärdering av utvecklingsarbetet genomförs,
- vid behov ta fram kunskapsstöd avseende vården för barn och unga på SiS med stora behov av psykiatrisk vård.

SiS ska

- tillsammans med deltagande regioner, och med stöd av Socialstyrelsen, genomföra ett utvecklingsarbete bl.a. i fråga om lämpligt vårdinnehåll, kompetenser, bemanning och vårdmiljö samt hur samverkan mellan berörda aktörer behöver vara utformad, inbegripet frågor om samverkan mellan SiS, regionen och socialtjänsten,
- genomföra insatser för att stödja och stärka det långsiktiga arbetet på berörda avdelningar på de särskilda ungdomshemmen, i fråga om t.ex. kompetenshöjande insatser, rutiner, arbetsätt och bemanning.

Vid genomförandet av uppdraget ska hänsyn tas till eventuella organisationsförändringar avseende SiS verksamhet.

I arbetet ska de erfarenheter och utvecklingsbehov som framgår av såväl tidigare som pågående relevanta uppdrag och utredningar inom området tas tillvara, däribland redovisningen av uppdraget att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171), uppdraget att genomföra utvecklingsinsatser för att stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga får tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång (S2020/07505, S2023/03257) samt förslag från relevanta statliga utredningar. Socialstyrelsen och SiS ska när uppdraget utförs, utöver barnrättsperspektivet, genomgående beakta funktionshinderperspektivet och jämställdhetsperspektivet, särskild det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa. I enlighet med detta ska eventuell statistik som presenteras inom ramen för uppdraget så långt som möjligt redovisas könsuppdelad.

Regeringen avser att under 2025 avsätta minst 17 000 000 kronor till regionerna, 8 000 000 kronor till Socialstyrelsen och 9 250 000 kronor till SiS under förutsättning att riksdagen anvisar medel för det aktuella anslaget.

Regeringen avser att avsätta ytterligare medel för uppdraget under perioden 2026-2028 under förutsättning att riksdagen anvisar medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Anna Tenje

Axelina Hedenskog

Kopia till

Statsrådsberedningen, Internrevision

Socialdepartementet/HC, SL

Finansdepartementet/BA, K, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Förvaltningsavdelningen/EKA

Inspektionen för vård och omsorg

riksdagens socialutskott

regionerna

Sveriges Kommuner och Regioner

Utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:01)

Utredningen om HVB för barn och unga (S 2024:03)